

М. Парзулова,
 д-р филол. наук, проф.,
 Университет "Проф. д-р Асен Златаров"
 (Бургас, България)

ИМЕНА НА БЪЛГАРИ ОТ СЕЛО НОВА ИВАНОВКА, СВЪРЗАНИ С ПО-ВАЖНИ СЪБИТИЯ ОТ ИСТОРИЯТА НА БЕСАРАБИЯ

Статья посвящена историческим особенностям болгарских имен собственных, которые функционируют в селе Ивановка на Бессарабии. Автор анализирует важные исторические события, которые повлияли на ономастическое пространство Бессарабии и создали условия для функционирования имен собственных в политической, экономической, культурной и социальной жизни села Ивановка.

Ключевые слова: оном, ономастическое пространство, болгарские имена собственные, исторические события.

В историята на българското село Нова Ивановка (Одеска област) присъстват ярки събития, в които са взели участие жители на селото и за които днес разказват съвременниците ни с гордост по спомени на своите предци.

Обект на внимание в настоящата работа са събитията в Бесарабия, които ще бъдат представени в хронологическа последователност, и имената на българите, които са свързани с тях. **Целта** е да се посочат българските антропонимни следи в историята на Бесарабия в периода от средата на XIX до края на XX век.

Информацията, която е дадена тук, е ексцерпирана от исторически източници, от училищния архив в селото, от интервюиране на местни жители по време на експедицията на авторката на това изследване в с. Нова Ивановка през септември 2004 и януари 2005 г. Ще бъде представена в следния ред:

1. В Кримската война (1853-1856 г.) са взели участие *Дмитрий Василев* и *Родион Димитров* като членове на отряда на *Петър Громадов* (роден в Търново), сформиран в Болград през 1855г. [2, с.130]. Небезучастно е останало населението на селото: създавали се многочислени стопанско-вспомогателни отряди, осъществяващи ремонт и строителство на пътища, мостове, укрепления и окопи за действащата армия. Много от жителите на селото са предоставяли своите домове, в които са отседали руските полкове.

2. В Руско-турската война (1877-1878 г.) са участвали жители на селото: *И. Куцарев*, *З. Кискин* [8, с.176; 2, с. 143]. Според информирани източници *З. Кискин* доброволно е постъпил в армията вместо брат си. Загинал е при Шипченския проход. За проявен героизъм във войната *И. Куцарев* е бил награден с Георгиевски кръст [4, с. 5].

3. В Руско-Японската война, започнала през 1904 г., са участвали 12 души от 18, включени в състава на армията. Българите *В. Н. Стоянов*, *С. З. Неделчев* и *Г. Х. Николов* са загинали в полята на Манжурия [4, с. 9]. Днес за тяхната храброст свидетелства мемориален обелиск в Белгород-Днестровски, където техните имена са изписани с имената на всички загинали от Акерманския уезд. Останалите участници във войната са се върнали като инвалиди.

4. Революционните събития в Русия през 1905-1907 г. са оказали влияние върху живота на жителите от с. Нова Ивановка. В селото е бил образуван революционен кръжок, чиито членове са били 14 на брой. Сред тях българите са били

М. Г. Каранетров, И. Иович, М. Д. Волков, И. С. Мирчевский, П. Н. Кискин, К. И. Куцарев, К. И. Тодоров, Ф. С. Мирчевский, Г. Е. Станков, И. И. Иванов, А. Н. Парванов, П. С. Власов. Кръжокът се е обявил против съществуващия политически строй, издигал е въпроси, свързани с използване на държавна земя, която народът обработва, въвеждане в училищата на роден език, преобразуване на окръжните и губернските събрания така, че членовете на градските съвети да се избират на основата на всеобщо, равно, пряко и тайно гласуване. Пример за такова събрание е проведеното на 06.02.1906 г. , където едни от основните въпроси са били свързани с правото на всяка националност да има училище на роден език, право на безплатно обучение, откриване на средно училище и болница [5].

5. Първата световна война (1914-1918 г.) е запомнена от жителите с това, че в армията е било мобилизирано населението от мъжки пол от 18 до 50-годишна възраст. 45 не се върнали от фронта: 16 били убити, 12 умрели от раните си и 17 души са пропаднали без вест. В тяхна чест е издигнат паметник в селото през 1921 г. На него са посочени в три колони имената на всички тези смели българи. Вж. по-долу:

Пропаднали без вест

*Анастасий А.Кискин
Николай Н.Черкес
Степан Ф.Станков
Демян А. Станчев
Степан Ст.Стойанов
Андрей Ив.Арнаут
Матвей Ан.Поглубко
Димитрий Дим.Семенов
Павел Ст.Ханжи
Василий Григ.Поглубко
Иван Аф.Куцарев
Василий Дем.Власов
Яков Ст.Каранетров
Василий Мат.Кискин
Георгий Анд.Стойанов
Матвей Дим.Кискин
Зиновий Вас.Стаматов*

Убити

*Степан Д.Волков
Георгий Ив.Иванов
Николай Ив.Черкес
Василий Дим.Руда
Зиновий Ив.Стойков
Николай Вас.Стойанов
Георгий Ил.Станков
Николай Георг.Иванов
Дмитрий Феод.Петров
Илья Феод.Куцарев
Василий Ив.Иванов
Степан Ник.Парванов
Степан Петр.Ханжи
Димитрий Георг.Гърдев
Борис Хр.Джиганский
Димитрий Ан.Димов*

Умрели от рани

*Георгий П.Станков
Иван Ив.Иванов
Иван Ив.Тодоров
Степан П.Петков
Степан М.Станчев
Иван Прок.Иванов
Феодор Ст.Ханжи
Степан Г.Стойанов
Павел П.Станков
Георгий Ил.Стойков
Димитрий Куцарев
Петр Петр.Власов*

6. Революцията през 1917 г. След февруарската революция и падането на царизма както в цяла Русия, така и в Нова Ивановка започва борбата за земя. Осъществявало се е преразпределение на кулашките и църковните земи и раздаването им на малоимотните и обезземлените селяни. Преразпределението на земята не е било доведено до край, тъй като румънските войски са настъпвали към Бесарабия и в началото на февруари 1918 г. са завзели селото без бой, тъй като червеноармейските отряди в някои от бесарабските села са били поразени. Това е смутило жителите на село на Н. Ивановка, които въпреки, че са се въоръжавали не са успели да спрат окупантите. В един от червеноармейските отряди, защитавайки Южна Бесарабия е бил *Г. К. Сербинов.*

7. Румънска окупация (февруари 1918-1940). Установената румънска власт е сложила отпечатък не само върху културния живот на българите, но и върху основния маркер, определящ ги като малцинство – върху езика. Българите можели да говорят на родния си език единствено вкъщи, тъй като на обществени места се е забранявала комуникацията на български и руски.

През този период *Ивановка Болгарская* е станала *Ивановка-Булгара*. Обучението се е провеждало на румънски език. Използвани са били телесните наказания като начини за усвояване на учебния материал.

Най-ценното, което е поддържало духа на българина, което му е помагало да получи информация за рода си – книгите са били изгорени. Мястото на българските книги е било заето от литература само на румънски език. В държавните учреждения се назначавали само румънци, а по-късно и местни жители, знаещи добре румънски език.

От местното население се изземало оръжието, прибирали са и животните за нуждите на армията. Известни са имената на тези, които са отказвали да се подчиняват на румънските власти, за което били изтезавани, напр. *Н. Недов* и *М. Недов*. Младежта е дезертирала от армията.

През 1933 г. Ивановка Булгара е била преименувана в *Ivanesti Noi (Иванешти Нои)*, т.е. названието на селото е било румънизирано и по този начин се е осъществил процес на адаптация към румънската именна система.

На 26 юни 1940 г. правителството на СССР е отправило ултиматум до правителството на Румъния да освободи Бесарабската територия в продължение на 48 часа. Румъния не получила поддръжката на Германия и румънските власти са освободили земите на Бесарабия.

На 5 юли 1940 г. на общо събрание е бил избран Селски съвет, в състава на който влезли пет души. За председател на съвета е бил избран *А. Черкес*. Социално-икономическите преобразования са засягали предимно селското стопанство. Селският съвет е започнал да конфискува земите на църковния фонд и на кулаците (*Х. А. Джиганский, Н. И. Недов, Ф. Сербинков, Д. Г. Иванов, Станков*), които заедно със семействата си са били изселени в Сибир, Казахстан и в други слабо заселени региони на СССР [3, с.20].

8. Велика Отечествена война. Румънска окупация. Германия е нападнала Съветският съюз на 22 юни 1941 г. *Четиринадесет жители* на селото, предимно *българи*, се сражавали с враговете на фронта, трима от тях са загинали в боевете. На 22 юли 1941 г. румънските войски са окупирали Нова Ивановка. Били арестувани бившите представители на съветската власт - колхозниците. По време на окупацията са се забранявали всякакви събрания на български език.

9. На 20 август 1944 г. е започнала Ясо-Кишиневската операция. Благодарение на съкрушителния удар по противниковите войски на юг от Бендери войската на Трети украински фронт съвместно с частите на Втори украински фронт са достигнали до Бесарабия. На 25 август 1944 г. войската на Трети Украински фронт е освободила Нова Ивановка (вж. Бачинский и др. 1968).

До 1954 г. българите от Бесарабия не са били повиквани в редовете на Съветската армия. Официално се е считало, че жителите на Нова Ивановка не са участвали в бойните действия през 1941-1945 г. Но в един източник – “Книга памяти Украины: Одесская область” е посочено, че през 1941 г. в редовете на Червената армия е бил извикан българинът *Андрей Акимович Додиж* (роден 1911 г., българин по националност). През 1944 г. е пропаднал без вест. Друг българин – *Дмитрий Михайлович Янев* е бил разкъсан от граната, загинал на 07.06.1945 г. и погребан в Н. Ивановка [6, с. 42].

10. След 1944 г. започва периодът на възстановяване на селското стопанство. Колхозът “Красное знамя”, който е бил основан през 1940 г. (обединяващ 50 селски стопанства и ползвана от тях 353 ха земя) [1], през 1941 г. е бил затворен, и отново е започнал да се възстановява през 1946 г. През същата година са били организирани още

2 колхоза: “Шверник” с председател *П. П. Петков* и “Тимошенско” с председател *Д. П. Куцарев* [3, с. 23].

11. Гладът 1946-1947. Периодът на голодовката (от рус.) е съвпаднал с възстановяване на селското стопанство. Природните условия не са били в полза на земеделското стопанство. Добивите са били изключително ниски. Гладът е покосявал масово млади и стари. “През този период са починали изключително много хора, но колко точно не е известно, тъй като в Съветския съюз не са се афиширали тези факти, и всички данни старателно са се поправяли по необходимост. Но възрастните жители и досега помнят, че в един гроб са се погребвали цели семейства, защото не са достигали местата на гробището” [3, с. 23]. Няма българска фамилия, която да не е пострадала.

Заплахата от гладна смърт изчезва през есента на 1947 г. след прибирането на реколтата. Тогава се е появила и възможността за реално усилено възстановяване на селото.

12. В периода на социализма започва все повече да се развива селското стопанство. Увеличават се селскостопанските добиви и това е в пряка връзка с увеличаване броя на селскостопанските машини, на новата техника и с все по-добрата специализация на работещите в този сектор.

В селото за този период са построени: Дом на културата, развила се е художествената самодейност, имало две детски градини, средно училище. Спортът е бил изключително силно развит. В селото се е открила амбулатория, а по-късно болница с 25 места. В покрайнините на селото е имало стадион. Денонощно е работила пекарна, която е снабдявала хората с хляб. Съществувало е летище, откъдето можело да се купи билет за която и да е точка на СССР.

Населението е било заето във винзавода на совхоза “Комсомолец”. Имало е няколко цеха. Повече от 100 души са били заети в сферата на битовото обслужване (съществували са два шивашки цеха, общарски, цех за металоизделия, цех за ремонт на жилища, трикотажен цех).

Трайна следа в културата, науката, стопанството остават имената на *Константин Александрович Поглубко* (историк), *Нико Стоянов* (поет, журналист, публицист), *Пьотар Христофорович Кискин* (биолог).

13. Период на разпадане на СССР и получаване независимостта на Украйна – 24 август 1991 г. Характеризира се с изменения във всички сфери на обществения живот. След излизането на Новия Земеделски кодекс жителите получават правото да придобият земеделски парцели земя за въвеждане на селско фермерско стопанство. Едно от имената, с които се свързва земеделието в селото е на агронома – *Иван Петрович Сербин*.

Най-силната фирма на територията на с. Нова Ивановка е КФХ (рус. крестьянско-фермерское хозяйство) “Куцарев Ф.С.” по името на българина *Фьодор Семьонович Куцарев*.

Едно от имената, с които се гордеят новоивановци, е на техния съселянин – *Дмитрий Йоргачов* (инженер, кандидат на техническите науки, ръководител днес на предприятие “Одескабел”, заслужил работник на промишлеността на Украйна, лауреат на Държавната награда на Украйна в областта на науката и техниката).

Промени има и в образованието, респективно и в образователните програми. В училището се преподава български език. За най-младото поколение – българи в селото гордостта е тяхната учителка, *Таисия Фьодорова Денова* (по баща Терзи), която ги учи на книжовен български език. Тя е инициаторка и организаторка на музейния кът в

местното училище, представящо български предмети от бита (за селото и неговите жители вж. повече при [7]).

Като **заклучение** може да се каже, че българите от Нова Ивановка са вписали достойно имената си в историята на своето село, в историята на Бесарабия и са дали ценен принос за развитието на този край. Към днешна дата новоивановци продължават да участват в процесите на страната, в която живеят, и не са безразлични към промените, които стават в нея.

Литература

1. *Бачинский А. Д., Белобрадова А. Е. и др. Советский Придунайский край (1940-1945 гг.). Документы и материалы / А. Д. Бачинский, А. Е. Белобрадова и др.. - К.: Маяк, 1968.*
2. *Грек И., Червенков Н.. Българите от Украйна и Молдова. изд. къща "Хр.Ботев" / И. Грек, Н. Червенков. - София., 1993.*
3. *История села Новая Ивановка (Ески Кубей, колония Иваново, Ивановка Болгарская). - Новая Ивановка, 2004. Училищен архив.*
4. *Кискин Х. П., Поглубко К. А. История села Новоивановки (Болградский район, Одесская область) / Х. П. Кискин, К. А. Поглубко. - Новоивановка, 1966.*
5. *Кискин Х. П., Поглубко К. А. Новоивановка в 1905-1907 годах. в-к "Дружба" / Х.П.Кискин, К.А.Поглубко. - Болград, бр.21, 19.П, 1966.*
6. *Книга скорби Украины. Одесская область. - Т. 2. - Риа "Аспект". - Одесса, 2000.*
7. *Парзулова М. Село Нова Ивановка (Одеска област) в светлината на езиковата археология / М. Парзулова.. -, Одеса : Украинская Булгарика, 2006.*
8. *Поглубко К. Весна освобождения. 1878-1978 / К. Поглубко.. – Кишинев : Карта Молдовеняскэ, 1978.*

References

1. *Bachynsky`j, A. D., Belobradova, A. E. y` dr. (1968), Sovetsky`j Pry`dunajsky`j kraj (1940-1945 gg.). Dokumenty y` matery`aly, Mayak, Kyiv.*
2. *Grek, Y`., Chervenkov, N. (1993), B`lgary`te ot Ukrajna y` Moldova. y`zd. k`shha "Xr.Botev" , Sofy`ya.*
3. *Y`story`ya sela Novaya Y`vanovka (Esky` Kubej, kolony`ya Y`vanovo, Y`vanovka Bolgarskaya) (2004), Novaya Y`vanovka.*
4. *Ky`sky`n, X. P., Poglubko, K. A. (1966), Y`story`ya sela Novoy`vanovky` (Bolgradsky`j rajon, Odesskaya oblast`), Novoy`vanovka.*
5. *Ky`sky`n, X. P., Poglubko, K. A. (1966)? Novoy`vanovka v 1905-1907 godax. v-k "Druzhba" , Bolgrad, br.21, 19.П.*
6. *Kny`ga skorby` Ukrainy` . Odesskaya oblast` , (2000), Ry`a "Aspekt" , Odessa, T. 2.*
7. *Parzulova, M. (2006), Selo Nova Y`vanovka (Odeska oblast) v svetly`nata na ezy`kovata arxeology`ya, Ukray`nskaya Bulgary`ka, Odesa.*
8. *Poglubko, K. (1978), Vesna osvobozhdeny`ya. 1878-1978, Kartya Moldovenyaskэ, Ky`shy`nev.*

М. Парзулова,
Університет “Проф. д-р Асен Златаров”
(Болгарія)

**ВЛАСНІ ІМЕНА БОЛГАРІВ СЕЛА НОВА ІВАНІВКА,
ПОВ’ЯЗАНІ З ВАЖЛИВИМИ ПОДІЯМИ В ІСТОРІЇ БЕССАРАБІЇ**

Статтю присвячено історичним особливостям болгарських власних імен, які функціонують в селі Іванівка на Бессарабії. Автор аналізує важливі історичні події, які вплинули на ономастичний простір Бессарабії і створили умови для функціонування власних назв у політичному, економічному, культурному й соціальному житті села Іванівка .

Ключові слова: оним, ономастичний простір, болгарські власні імена, історичні події.

M. Parzulova,
“Prof. Dr. Asen Zlatarov” University
(Bulgaria)

**NOVA IVANOVKA SETTLEMENT’S BULGARIANS’ PROPER NAMES
CONNECTED WITH IMPORTANT EVENTS OF BESSARABIAN HISTORY**

The article is devoted to the historical features of Bulgarian proper names, which operate in the village of Ivanovka on Bessarabia. The author analyzes the important historical events which influenced the onomastic space of Bessarabia and created the conditions for the functioning of proper names in the political, economic, cultural and social life of the village of Ivanovka.

Key words: onym, onomastic space, Bulgarian proper names, historical events.